

رابطه بین تحمل ناکامی و انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی دانش‌آموزان دختر

رقیه موسوی^۱، فاطمه السادات فاطمی^۲، یادگار شانازی^۳

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۲۰ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۰۶

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه بین تحمل ناکامی و انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی دانش‌آموزان دختر انجام شد. روش: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری مورد پژوهش، شامل کلیه دانش‌آموزان دختر سوم دوره متوسطه دوم منطقه ۶ آموزش و پرورش شهر تهران که در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۹۸ مشغول به تحصیل بودند. نمونه پژوهش شامل ۲۰۰ نفر دانش‌آموز دختر بود که با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش، شامل پرسشنامه تحمل ناکامی هارینگتون (۲۰۰۵)، مقیاس انگیزه تأیید تری پاتی (۱۹۹۱) و سازگاری عاطفی دانش‌آموزان سینه‌ها و سینگ (۱۹۹۳) بود. یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که بین تحمل ناکامی، انگیزه تأیید و سازگاری عاطفی با همدیگر رابطه معناداری وجود دارد. و همچنین متغیرهای انگیزه تأیید و تحمل ناکامی می‌توانند سازگاری عاطفی را پیش‌بینی کنند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه همزمان استفاده شد. نتیجه‌گیری: بنابراین، براساس یافته‌های این پژوهش، می‌توان نتیجه گرفت که تقویت تأیید جویی و تحمل ناکامی می‌تواند در تربیت دانش‌آموزان با سازگاری عاطفی بالا مؤثر واقع شود.

واژه‌های کلیدی: تحمل ناکامی، انگیزه تأیید، سازگاری عاطفی

۱. دکتری تخصصی مشاوره خانواده، دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران. Mosavi@shahed.ac.ir

۲. (نویسنده مسئول)، کارشناسی ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. Fa.fatemi@atu.ac.ir

۳. کارشناسی ارشد روان‌سنجی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران، ایران. Y.shanazi2017@gmail.com

مقدمه

دوره نوجوانی دوران مهم زندگی فرد و دوره انتقال از وابستگی دوران کودکی به استقلال دوره‌ی جوانی و بزرگسالی است و همچنین مهم‌ترین دوره رشدی و حساس‌ترین و بحرانی‌ترین دوره رشد انسان است؛ نوجوانان به خاطر تغییرات سریع جسمانی، اجتماعی، هیجانی و شناختی با چالش‌های زیادی روبه‌رو هستند. در این دوره فرد به بلوغ می‌رسد و دنبال هویت‌یابی و استقلال و انتخاب رشته تحصیلی و نگران شغل آینده خویش است. به دلیل این تغییرات و اتفاقات مهم این دوران، نوجوانان دارای وضعیت روانی باثباتی نیستند؛ در این دوره است که معمولاً بیشترین مشکلات رفتاری و سازگاری برای نوجوانان بوجود می‌آید (اسماعیل‌پور و فرزانه، ۱۳۹۶). سازگاری به معنای توانایی انطباق و کنار آمدن و مصالحه با خود و دیگران و همچنین برقراری تعادل بین نیازهای درونی و درخواست‌های محیطی می‌باشد (ساقی و رجایی، ۱۳۸۷).

یکی از ابعاد سازگاری، سازگاری عاطفی^۱ است که به مجموعه‌ای از حالات روان‌شناختی مانند سلامت روانی مطلوب، رضایت از زندگی فردی و تطابق میان احساسات، فعالیت و افکار گفته می‌شود. براین اساس سازگاری عاطفی را می‌توان مکانیسمی در نظر گرفت که فرد به وسیله‌ی آن به ثبات عاطفی می‌رسد، سازگاری عاطفی نیازمند شناخت خود، آگاهی از توانایی‌های خود و پذیرش کاستی‌هاست. افرادی که از نظر سازگاری عاطفی، در سطح پایینی قرار دارند در شناخت خود و خودآگاهی دچار نقص هستند و این حالت موجب کاهش اعتماد به نفس، افسردگی و ناکامی آن‌ها شده و باعث می‌شود فرد از لحاظ عاطفی نتواند به نیازهای خود به صورت مثبت پاسخ بدهد (کریمی فر، دین‌پور، روح‌الامینی و بشارت، ۱۳۹۶). چادا^۲ (۲۰۰۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که همبستگی معناداری بین اضطراب، سازگاری عاطفی و پیشرفت تحصیلی با ناکامی دارد.

1. emotional adaptation.

2. Chadha, M.

ناکامی احساسی است که در نتیجه ایجاد مانع بر سر راه رسیدن به هدفی که فرد آن را مطلوب می‌شمارد، پدید می‌آید. این هدف می‌تواند ذهنی باشد، یعنی این که فرد گمان کند که در حال رسیدن به هدف دلخواهش است و لذت‌های آن را پیش‌بینی کند و یا ممکن است در رفتار ظاهری تجلی یابد (سمیعی فرد، ۱۳۹۳). ناکامی هنگامی پیش می‌آید که شخص نمی‌تواند به هدف مطلوب برسد. ناکامی پدیده‌ی پیچیده‌ای از انگیزش است (عباسی، کریمی و جعفری، ۱۳۹۵). ناکامی و دیگر اشکال عواطف منفی به عنوان مثال غم، افسردگی و تحریک‌پذیری به عنوان زمینه‌سازهای مشترک برای خشم و پرخاشگری مشاهده شده است (برکویتز^۱، ۲۰۱۲). تحمل ناکامی^۲ توانایی مقاومت در برابر موانع و موقعیت‌های استرس‌زا است. تحمل کم ناکامی به طور معمول به عنوان عملکرد اجرایی مختل و مشکلات خودتنظیمی مفهوم‌سازی شده است. نشانه‌ها ممکن است شامل اضطراب، تنش، توجه کم و ترک وضعیت باشد (چاند^۳، ۲۰۱۵). از نظر روزنبرگ^۴ تحمل ناکامی قابلیت فرد برای مقاومت در برابر ناکامی است؛ بدون اینکه در سازگاری روان‌شناختی اشکالی ایجاد شود؛ یعنی بدون اینکه به شیوه‌های ناپسند رفتاری دست بزند (انصاری نژاد، ۱۳۹۱).

جبین^۵ (۲۰۱۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که تحمل ناکامی با اختلالات عاطفی به طور خاص ارتباط دارد، به طوری که عدم تحمل ناکامی رابطه معناداری با افسردگی، اضطراب و خصومت دارد. همچنین فیلیپلو، هارینگتون، بوازی، سورنتی و کوستا^۶ (۲۰۱۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که عدم تحمل ناکامی و عدم تحمل عاطفی رابطه معناداری با اضطراب، رفتار ناسازگار و افسردگی دارد. براساس نظر کارشناسان افرادی که از درجه بالاتری از سلامت روانی برخوردارند در هنگام مواجهه با

1. Berkowitz, L.

2. failure of tolerance.

3. Chand, L.

4. Rosenberg, J.

5. Jibeen, T.

6. Filippello, P., Harrington, N., Buzzai, C., Sorrenti, L., & Costa, S.

شرایط یا رویدادهایی که با ارزش‌های اساسی، اهداف و ترجیحاتشان در تعارض است، فلسفه تحمل را به کار می‌گیرند. این بدان معنی است که این دسته از افراد زمانی که در شرایط دشوار و توأم با ناکامی قرار می‌گیرند، تحمل را به عنوان وسیله‌ای در جهت دستیابی به اهداف مطلوبشان در پیش می‌گیرند (هوشمندی و ناعمی، ۱۳۹۷)

کلمن^۱ (۱۹۹۵)، معتقد است افرادی که می‌خواهند در ایجاد رابطه با دیگران مؤثرتر واقع شوند باید توانایی تشخیص، تفکیک و کنترل احساسات خود را داشته باشند. کمبود سازگاری عاطفی و اجتماعی و ناکامی افراد در جامعه زمینه‌ساز بروز تنش و تعارضات اجتماعی در کارکردهای جامعه است. همان‌گونه که روان‌شناسان بیان می‌کنند، مهم‌ترین دلیل بدرفتاری بچه‌ها در مدرسه به منظور جلب توجه است کودکان از تشویق و تمجید و از این‌که تأیید شوند لذت می‌برند. کودکان و نوجوانانی که از تأیید والدین مریبان خود محروم باشند در خانه و مدرسه احساس ناامنی می‌کنند و از زندگی لذت نمی‌برند اغلب سرد و خشک و نسبت به دیگران بی‌مهر هستند. کمتر به اصول اخلاقی مقید هستند و از نظر اعتماد به نفس به نسبت به دانش‌آموزان که توسط دیگران تأیید می‌شوند در سطح پایین‌تری قرار دارند (به نقل از ناصرزاده، ۱۳۸۹).

انگیزه‌ی تأیید^۲ به نیاز و گرایش فرد برای کسب پذیرش، حمایت اجتماعی، حس تعلق و انجام رفتاری برای کسب تأیید از جانب دیگران است. نوجوان تأیید جوداری شخصیت وابسته می‌باشد. از نظر بلات^۳ (۱۹۹۵) به موضوع دریافت محبت و توجه اشتغال فکری زیادی دارند و به اندازه‌ی ارتباطات و دریافت محبت از دیگران برایشان مهم است که حاضرند استقلال و هویت خود را زیر پا بگذارند (بلات، ۱۹۹۵؛ به نقل از پورهاشمی سرحمامی، ۱۳۹۰)

تأیید شدن از سوی اشخاص مهمی که در زندگی افراد حضور دارند منبع قدرتمندی

1. Coleman, H.

2. Blatt, M.

3. confirmation motivation.

برای همه انسان‌ها از جمله نوجوانان است، از دوران نوزادی به بعد رفتارها به شدت تحت تأثیر تأییدی که از دیگران دریافت می‌شود، شکل می‌گیرد. زمینه‌های ژنتیکی و بیولوژیکی به همراه برنامه‌ریزی اجتماعی دلایلی هستند برای کسب تأیید دیگران و راضی کردن دیگران به افراد احساس خوبی می‌دهند زیرا به مرور با تصدیق و تأیید آن‌ها همراه است. وقتی چیزی به فرد احساس خوب می‌دهد برای حفظ این احساس خوب آن کار را بیشتر انجام می‌دهد (بریکر^۱، ۲۰۰۳؛ ترجمه قراچه داغی، ۱۳۹۰).

با توجه به مطالب بالا، یکی از تکالیف بسیار مشکل رشد و تکامل نوجوانی به سازگاری‌های اجتماعی مربوط است این سازگاری‌ها عبارت‌اند از: سازگاری با اعضای خانواده سازگاری با گروه همسالان سازگاری با غیرهمجنس سازگاری بزرگسالان خارج از محیط و خانواده و محیط‌های مدرسه و سازگاری شغلی نوجوانان برای دست یافتن به الگوهای اجتماعی شدن بزرگ‌سالی ناگزیر به سازگاری‌های متعدد که بسیار مهم می‌باشند از آنجایی که سازگار بودن در حوزه‌های مختلف زندگی می‌تواند نقش مؤثری را در افزایش آرامش و در نتیجه بهبود سلامت روان افراد ایفا کند توجه به روش‌هایی که می‌توانند منجر به افزایش این سازگاری شوند ضرورت پیدا می‌کنند، همین امر باعث شد پژوهشگران زیادی تأثیر سازگاری را بر عوامل مختلف بسنجند، با توجه به اینکه محقق پژوهشی در زمینه سازگاری و ارتباط آن با متغیرهای چون انگیزه تأیید و تحمل ناکامی پیدا نکرده است بنابراین پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین تحمل ناکامی و انگیزه تأیید در سازگاری عاطفی دانش‌آموزان دبیرستانی پرداخته است.

روش

این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر مقطع سوم متوسطه منطقه ۶ آموزش و پرورش شهر تهران می‌باشند که در سال

1. Harrington, T.

تحصیلی ۹۷-۹۸ مشغول به تحصیل بودند. حجم کل دانش‌آموزان دختر مقطع سوم متوسطه منطقه ۶ شهر تهران ۸۱۱ نفر بود که برحسب جدول مورگان حجم نمونه پژوهش ۲۰۰ نفر به دست آمد. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شد. بدین صورت که پس از کسب مجوز از سازمان آموزش و پرورش شهر تهران و انتخاب آموزش و پرورش منطقه ۶ تهران، ابتدا از میان ۸ دبیرستان دخترانه واقع در منطقه ۶ شهر تهران، ۴ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد و در هر مدرسه از میان ۶ کلاس، ۲ کلاس پایه‌ی سوم به طور تصادفی انتخاب و نهایتاً پرسشنامه‌های انگیزه تأیید، تحمل ناکامی و سازگاری عاطفی دانش‌آموزان به صورت گروهی اجرا گردید که در نهایت ۲۰۰ پرسشنامه مورد تحلیل قرار گرفت.

ابزار پژوهش

پرسشنامه تحمل ناکامی: این پرسشنامه توسط هارینگتون^۱ (۲۰۰۵)، تهیه شده است، که این مقیاس سنجش میزان تحمل ناکامی فرد را در رسیدن به اهداف می‌سنجد. از ۳۵ سؤال تشکیل شده است و دارای ۴ مؤلفه می‌باشد. عامل اول: عدم تحمل عاطفی، مانند عدم تحمل استرس (دارای ۷ عبارت از: ۱، ۵، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۱، ۲۵) و عامل دوم عدم تحمل ناراحتی، مانند: تحمل مشکلات و گرفتاری‌ها (دارای ۷ عبارت از: ۳، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۳، ۲۷) و عامل سوم: به عنوان پیشرفت، مانند عدم تحمل اهداف پیشرفت (دارای ۷ عبارت از: ۴، ۸، ۱۲، ۱۶، ۲۰، ۲۴، ۲۸). و چهارمین عامل: شایستگی، مانند: عدم تحمل بی‌عدالتی (۲، ۶، ۱۰، ۱۴، ۱۸، ۲۲، ۲۶، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵). این پرسشنامه به صورت لیکرت ۵ امتیازی (۵=کاملاً موافقم، ۴=موافقم، ۳=نظری ندارم، ۲=مخالفم، ۱=کاملاً مخالفم) نمره‌گذاری می‌شود. مجموع نمرات پایین نشانه تحمل ناکامی بالای آزمودنی و مجموع نمرات بالان نشان دهنده تحمل ناکامی کم است. در ایران

1. Braiker, H.

توسط بابا رئیس و همکاران (۱۳۹۳)، ترجمه و هنجار ایرانی گردیده است. ضریب آلفای کرونباخ (خارج) ۹۴ درصد و در ایران ۸۴ درصد برآورد کرده است و روایی آزمون ۸۹ درصد است. برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که این میزان برای سازگاری عاطفی ۸۶/۰ گزارش شده است.

پرسشنامه انگیزه تأیید (AMS): این پرسشنامه توسط ان.ک.ام تری پاتی^۱ در سال ۱۹۹۷ در کشور هند ساخته شده است. دارای ۷۲ سؤال و از ۷ مؤلفه تشکیل شده است. رفتار هنجاری عبارت از (۶، ۱۰، ۲۵، ۲۸، ۳۴، ۳۵، ۳۸، ۳۹، ۶۲) و هم‌رنگ اجتماعی (۲، ۸، ۱۴، ۱۶، ۲۰، ۲۹، ۴۱، ۵۰، ۵۴، ۶۴) و خودنمایی مثبت (۱۵، ۴۴، ۴۵، ۴۶، ۴۷، ۵۳، ۵۵، ۵۷، ۶۹) و حالت دفاعی داشتن (۵، ۷، ۱۷، ۲۴، ۳۱، ۳۲، ۵۲، ۵۸، ۷۰، ۷۱) وابستگی (۹، ۱۱، ۱۹، ۳۳، ۴۸، ۴۹، ۶۵، ۶۶) و پاسخ‌دهی اجتماعی (۴، ۱۸، ۲۷، ۳۶، ۳۷، ۴۲، ۶۰) و تأیید اجتماعی (۱، ۳، ۱۳، ۲۱، ۲۲، ۲۳، ۲۶، ۳۰، ۳۰، ۴۰، ۴۳، ۵۱، ۵۶، ۵۹، ۶۱، ۶۳، ۶۷، ۶۸، ۷۲) هنجار شده بود و در این پرسشنامه دارای ۳۷ پرسش با پاسخ درست، و ۳۵ پرسش با پاسخ نادرست نشان‌دهنده گرایش تأیید است. و دانش‌آموز هر آیت را بنا به نظر عقیده‌ی خود به صورت درست یا نادرست ارزیابی می‌نماید. روش نمره‌گذاری این پرسشنامه به وسیله کلید نمره‌گذاری انجام می‌شود. پاسخ‌های که دور آن‌ها دایره کشیده شده از طریق پاسخنامه مشخص می‌شود. در ایران توسط کرمی در سال ۱۳۷۹ ترجمه و در سال ۱۳۸۷ توسط فضائلی هنجاریابی شده است. فضائلی (۱۳۸۷)، اعتبار یا پایایی این پرسشنامه را از روش بازآزمایی (بررسی ثبات زمانی آزمون) و روش کودر ریچاردسون^{۲۰} (برآورد همسانی درونی) محاسبه نمودند و برای پایایی آزمون سنجش انگیزه تأیید در یک نمونه ۵۰ نفری به فاصله‌ی زمانی هفته اجرا گردید و سپس ضریب همبستگی بین نمرات حاصل از دو بار اجرا را محاسبه نمودند که ضریب همبستگی ۸۷/۰ به دست آمد و ضریب همبستگی

1. Tripathi, N.

محاسبه شده از روش کودر ریچاردسون ۲۰، ۵۷/۰ به دست آمده است و حذف ۱۸ سؤال مقدار ضریب پایایی محاسبه شده برابر ۷۵/۰ شد. برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که این میزان برای انگیزه تأیید ۷۰/۰ گزارش شده است.

پرسشنامه سازگاری عاطفی دانش آموزان: این پرسشنامه را سینها و سینگ^۱ در ۱۹۹۳ در هندوستان تنظیم کردند که سازگاری عاطفی و اجتماعی دانش آموزان را در سطوح ۱۴ تا ۱۸ سال در سه حوزه عاطفی، اجتماعی و آموزشی می سنجد. این پرسشنامه دارای ۶۰ سؤال است که ۲۰ سؤال آن به سنجش در حوزه عاطفی اختصاص یافته است. این ۲۰ سؤال عبارت اند از ۱، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳، ۱۶، ۱۹، ۲۲، ۲۵، ۲۸، ۳۱، ۳۴، ۳۷، ۴۰، ۴۳، ۴۶، ۴۹، ۵۲، ۵۵، ۵۸. این پرسشنامه بر روی یک طیف دوگزینه ای یعنی خیر مساوی با صفر و بله مساوی با یک قرار دارد. این ابزار در ایران توسط کرمی (۱۳۷۷) مورد روا سازی قرار گرفته که ضریب اعتبار سازگاری عاطفی را در سطح معناداری ۰/۰۰۱ گزارش کرده است. برای بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که این میزان برای سازگاری عاطفی ۷۳/۰ گزارش شده است.

تجزیه تحلیل داده ها در دو سطح صورت گرفت، سطح آماری توصیفی و استنباطی که بعد از وارد کردن داده ها در رایانه با استفاده از نرم افزار spss.21 اطلاعات مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در سطح آمار توصیفی از شاخص میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از مدل رگرسیون چند متغیره و همبستگی برای آزمون فرضیه ها استفاده شد.

نتایج

پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین تحمل ناکامی و انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی

1. Singha, E., & Singh, R.

دانش‌آموزان دختر پرداخته است که در این پژوهش، مجموع ۲۰۰ نفر آزمودنی پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند و دامنه سنی آزمودنی در این پژوهش ۱۶ تا ۱۷ سال می‌باشد.

جدول ۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش (n=۲۰۰)

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف استاندارد
سازگاری عاطفی		۳/۸۶
	۵/۲۹	۲
	۵/۵۱	۱/۹۶
	۴/۹۳	۱/۸۷
	۵/۴۲	۱/۸۱
	۴/۴۹	۱/۶۷
	۳/۱۸	۱/۳۴
	۱۰/۸۴	۳/۲۳
تحمل ناکامی	۲۴/۱۸	۶/۵۵
	۲۴/۲۱	۶/۴۰
	۲۳/۸۴	۵/۷۵
	۵۰/۲۹	۱۰/۱۸

در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار نمره‌های آزمودنی‌های پژوهش حاضر را در آزمون‌های تحمل ناکامی، انگیزه تأیید و سازگاری عاطفی را نشان می‌دهد.

جدول ۲: خلاصه مدل رگرسیون و آماره‌های تحلیل واریانس برای پیش‌بینی سازگاری عاطفی

مدل	متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	P
۱	تحمل ناکامی	۷۵۴/۵۲۳	۱	۷۵۴/۵۲۳	۶۷/۴۰۴	۰/۰۰۰۵
۲	انگیزه تأیید	۸۰۴/۹۶۰	۲	۴۰۲/۴۸۰	۳۶/۶۰۶	۰/۰۰۰۵

نتایج ارائه شده در جدول ۲ نشان می‌دهد مدل رگرسیون برای تحمل ناکامی معنی دار بوده ($F = ۶۷/۴۰۴$ ؛ $P < ۰/۰۰۰۵$) و نقش معنی داری در پیش‌بینی سازگاری عاطفی دارد، همچنین نتایج نشان می‌دهد انگیزه تأیید نیز معنی دار بوده ($F = ۳۶/۶۰۶$ ؛ $P < ۰/۰۰۰۵$) و نقش معنی داری در پیش‌بینی سازگاری عاطفی دارد.

جدول ۳: ضریب همبستگی انگیزه تأیید با تحمل ناکامی و سازگاری عاطفی

متغیرها	تحمل عاطفی	تحمل ناراحتی	تحمل اهداف پیشرفت	تحمل بی‌عدالتی	سازگاری عاطفی
رفتار هنجاری	۰/۳۲۴	۰/۴۴۳	۰/۳۹۰	۰/۴۲۵	۰/۳۱۳
همرنگی اجتماعی	۰/۳۹۱	۰/۳۵۶	۰/۳۸۴	۰/۳۶۷	۰/۲۹۶
خودنمایی مثبت	۰/۳۳۸	۰/۳۶۲	۰/۴۹۴	۰/۳۶۲	۰/۲۶۶
حالت‌های دفاعی داشتن	۰/۴۰۴	۰/۴۰۵	۰/۴۴۵	۰/۳۷۵	۰/۳۲۵
وابستگی	۰/۴۳۱	۰/۳۳۵	۰/۳۸۹	۰/۳۱۳	۰/۲۳۱
پاسخ‌دهی اجتماعی	۰/۲۸۱	۰/۲۸۴	۰/۳۱۳	۰/۳۳۵	۰/۲۶۰
تأیید اجتماعی	۰/۲۹۳	۰/۳۲۳	۰/۳۹۰	۰/۳۲۷	۰/۲۵۵

همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده شده است بین مؤلفه‌های انگیزه تأیید با مؤلفه‌های تحمل ناکامی رابطه مثبت و معنی‌داری ($p < 0/000$) وجود دارد و با توجه به میزان همبستگی می‌توان گفت این رابطه مستقیم و با شدت متوسط است؛ یعنی هر چه میزان رفتار هنجاری، همرنگی اجتماعی، خودنمایی مثبت، حالت‌های دفاعی داشتن، وابستگی، پاسخ‌دهی اجتماعی و تأیید اجتماعی بیشتر باشد، فرد از تحمل عاطفی، تحمل ناراحتی، تحمل اهداف پیشرفت، تحمل بی‌عدالتی و سازگاری عاطفی بالاتری برخوردار است در نتیجه فرضیه پژوهش مبنی بر وجود ارتباط بین انگیزه تأیید با تحمل ناکامی و سازگاری عاطفی تأیید می‌شود.

جدول ۴: ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مدل رگرسیون برای پیش‌بینی سازگاری عاطفی

سطح معناداری	t	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیر پیش‌بین
		Beta	خطای استاندارد	B	
۰/۰۳۴	-۲/۱۳۲	-	۱/۱۷۲	-۲/۴۹۸	ثابت
۰/۰۰۵	۵/۸۳۳	۰/۴۲۱	۰/۰۱۰	۰/۰۶۱	تحمل ناکامی
۰/۰۳۳	۲/۱۴۲	۰/۱۵۵	۰/۰۲۸	۰/۰۵۹	انگیزه تأیید

ضرایب رگرسیون درج شده در جدول ۴ نشان می‌دهد که در بهترین مدل پیش‌بینی برای سازگاری عاطفی، تحمل ناکامی ($B = 0/421$) و انگیزه تأیید ($B = 0/155$) قادر به پیش‌بینی متغیر ملاک بودند. همان‌طور که مشاهده می‌شود تحمل ناکامی سهم بیشتری در پیش‌بینی سازگاری عاطفی دانش‌آموزان داشته است. براساس آنچه در بالا مورد بررسی قرار گرفت، این سؤال پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. بدین معنی که تحمل ناکامی و انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی دانش‌آموزان رابطه داشته و پیش‌بینی کننده آن بوده‌اند.

جدول ۵: ضریب همبستگی تحمل ناکامی با سازگاری عاطفی

سازگاری عاطفی		متغیر
معنی داری	مقدار ^۲	
۰/۰۰۰	۰/۴۳۹	تحمل عاطفی
۰/۰۰۰	۰/۴۶۹	تحمل ناراحتی
۰/۰۰۰	۰/۴۵۵	تحمل اهداف پیشرفت
۰/۰۰۰	۰/۴۹۵	تحمل بی عدالتی

همان طور که در جدول ۵ نشان داده شده است بین مؤلفه های تحمل ناکامی با سازگاری عاطفی رابطه مثبت و معنی داری ($p < ۰/۰۰۰$) وجود دارد و با توجه به میزان همبستگی می توان گفت این رابطه مستقیم و با شدت متوسط است؛ یعنی هر چه میزان تحمل عاطفی، ناراحتی، اهداف پیشرفت و بی عدالتی افراد بیشتر باشد، فرد از سازگاری عاطفی بالاتری برخوردار است. در نتیجه فرضیه پژوهش مبنی بر وجود ارتباط بین تحمل ناکامی با سازگاری عاطفی تأیید می شود.

جدول ۶: ضریب همبستگی انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی

سازگاری عاطفی		متغیر
معنی داری	مقدار ^۲	
۰/۰۰۰۵	۰/۳۱۳	رفتار هنجاری
۰/۰۰۰۵	۰/۲۹۶	همرنگی اجتماعی
۰/۰۰۰۵	۰/۲۶۶	خودنمایی مثبت
۰/۰۰۰۵	۰/۳۲۵	حالت های دفاعی داشتن
۰/۰۰۰۵	۰/۲۳۱	وابستگی
۰/۰۰۰۵	۰/۲۶۰	پاسخ دهی اجتماعی
۰/۰۰۰۵	۰/۲۵۵	تأیید اجتماعی

همان‌طور که در جدول ۶ نشان داده شده است بین مؤلفه‌های انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی رابطه مثبت و معنی‌داری ($P < 0/000$) وجود دارد و با توجه به میزان همبستگی می‌توان گفت این رابطه مستقیم و با شدت متوسط است؛ یعنی هر چه میزان رفتار هنجاری، هم‌رنگی اجتماعی، خودنمایی مثبت، حالت‌های دفاعی داشتن، وابستگی، پاسخ‌دهی اجتماعی و تأیید اجتماعی بیشتر باشد، فرد از سازگاری عاطفی بالاتری برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین تحمل ناکامی و انگیزه تأیید با سازگاری عاطفی دانش‌آموزان دختر انجام شد. همان‌طور که نتایج نشان داد تحمل ناکامی، سازگاری عاطفی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند. نتایج این پژوهش با یافته‌های چادا (۲۰۰۳)، فیلیپلو و همکاران (۲۰۱۴) و صالحی (۱۳۹۰) همسو است. همه انسان‌ها ناکامی را تجربه می‌کنند زمانی که نیازها و خواسته‌هایشان برآورده نمی‌شود و یا زمانی که ما با موانعی مواجه شده‌اند که مانع پیشرفت آن‌ها می‌شوند. ناکامی واقعیت زندگی است؛ بنابراین توانایی انسان‌ها برای تحمل ناکامی برای دستیابی موفق به اهداف بلند مدت‌شان بسیار مهم است. توانایی فرد برای تحمل تنش و حفظ آرامش و وقار در مواجهه با موانع است. این یکی از ویژگی‌های شناختی طبیعی و توسعه مؤثر است (برکویتز^۱، ۲۰۱۲). از نظر روزتوایگ^۲ (۱۹۴۴) «تحمل ناکامی قابلیت فرد برای مقاومت در برابر ناکامی است، بدون اینکه در سازگاری روان شناختی اشکالی ایجاد شود؛ یعنی بدون اینکه به شیوه‌های ناپسند رفتاری دست بزنند». هنگامی که انسان‌ها به راحتی ناامید و ناراحت می‌شوند، گفته می‌شود که تحمل ناکامی آن‌ها پایین (LFT) است؛ از طرف دیگر وقتی

1. Berkowitz, L.

2. Kamra, R.

انسان‌ها در برابر ناکامی‌های کوتاه مدت کمتر آشفتاده و ناراحت می‌شوند و در برابر مشکلات ثابت قدم می‌مانند، به آن‌ها گفته می‌شود که سطح تحمل بالایی (HFT) دارند. تحمل ناکامی بالا و پیشرفته، برای سلامت روانی حیاتی عنصر کلیدی سرسختی روانی است (درگومیر، تودورسکو و گریکولسکو^۱، ۲۰۱۱). در تبیین این یافته پژوهشی می‌توان گفت دانش‌آموزانی که در مقابل تنش‌ها و مشکلات مختلف شخصی، تحصیلی و خانوادگی از خود مقاومت بیشتری نشان می‌دهند، می‌توانند در موقعیت‌های بعدی سازگاری بالاتری را از خود بروز داده و قدرت درک دیگران را دارا هستند و لذا در زمینه مدیریت هیجانات خود موفق‌تر عمل می‌کنند؛ در مقابل دانش‌آموزانی که در مقابل ناکامی‌ها از تحمل کافی برخوردار نیستند، نمی‌توانند نیازهای خود و دیگران را به خوبی درک کنند و معمولاً در موقعیت‌های مختلف و در روابطشان با شکست مواجه می‌شوند. همچنین براساس پژوهش‌ها تحمل ناکامی همبستگی معناداری با تنظیم و مدیریت محرک‌های عاطفی، توجه به هیجانات مثبت و کاهش درگیری در رفتارهای پرخطر دارد. در مقابل افرادی که آشفتگی را تحمل نمی‌کنند، هیجاناتشان را مبهم و غیرقابل تحمل می‌دانند و نمی‌توانند به آشفتگی و پریشانی‌شان رسیدگی نمایند. حتی گاهی این افراد وجود هیجان را نمی‌پذیرند و از وجود آن احساس شرم می‌کنند و لذا توانایی مقابله خود با هیجانات را دست‌کم می‌گیرند.

در بررسی فرضیه انگیزه تأیید، سازگاری عاطفی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند. همانطور که نتایج نشان داد که انگیزه تأیید، سازگاری عاطفی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کند. نتایج این پژوهش با یافته‌های پانیسورا، دوتا و پانیسورا^۲ (۲۰۱۵) و گیل^۳ (۲۰۱۴) همسواست. سالیوی^۴ (۱۹۹۲) در تحقیقات خود به این نتیجه به این نتیجه رسید که

1. Dragomir, G. M., Todorescu, L. L., & Greculescu, A.

2. Panisoara, G., Duta, N., & Panisoara, I. O.

3. Gill, S.

4. Salovey, P.

افراد تأیید‌جو نسبت به افراد دیگر سازگاری بیشتری را نشان می‌دهند و افرادی که درجه بالای تأیید‌جویی را نشان می‌دهند، از لحاظ درونی کنترل کمتری را نشان می‌دهند و دارای کنترل ظاهری بیشتری هستند. افرادی که جویای تأیید دیگران هستند، هنگام تعامل اجتماعی، اغلب از موقعیت‌های میان فردی برای ارزیابی کردن ارزش، شایستگی و دوست داشتنی بودن خودشان استفاده می‌کنند پیامدهای مثبت معمولاً باعث می‌شوند که افراد تأیید‌جو احساس کنند پذیرفته و تأیید شده هستند. مشکلات سازگاری زمانی نمایان می‌شوند که فرد پیامدهای منفی را تجربه کند، زیرا این مشکلات پربی ارزشی، بی‌کفایتی، یا دوست داشتنی نبودن دلالت دارد (پورهاشمی سرحمامی، ۱۳۹۰). می‌توان این یافته را این‌گونه تبیین کرد که افرادی که براساس بازخورد دیگران ارزیابی مثبتی از خود کسب می‌کنند، شاخص‌های روانی مثبتی را تجربه می‌نمایند و سازگاری روانی بالاتری را از خود نشان می‌دهند و افرادی که دیدی منفی به اتفاقات زندگی روزمره دارند سازگاری روانی پایین‌تر و شاخص‌های روانی منفی را تجربه می‌کنند. همچنین کسانی که دارای سازگاری عاطفی بالاتری هستند در عملکردهای خود آسیب‌رسان دچار احساس گناه بیشتری شده و احساس شرم و عصبانیت می‌کنند.

در بررسی فرضیه تحمل ناکامی و انگیزه تأیید، سازگاری عاطفی دانش‌آموزان را پیش‌بینی می‌کنند. همان‌طور که نتایج نشان داد تحمل ناکامی و انگیزه تأیید با هم ۲۶ درصد از واریانس سازگاری عاطفی را تبیین می‌کنند. و تحمل ناکامی ($\beta = 0.42$) و انگیزه تأیید ($\beta = 0.155$) قادر به پیش‌بینی متغیر ملاک (سازگاری عاطفی) بودند. نتایج این پژوهش با یافته‌های سکار و لارنس^۱ (۲۰۱۶) و فیلیپلو و همکاران^۲ (۲۰۱۴) همسو است. سازگاری عاطفی زمانی شکل می‌گیرد که نوجوان عواطف و احساسات خویش را بشناسد و بالطبع، نحوه‌ی کنترل و ابراز آن را بداند (یاوری، سعادت‌ی شامیرو حیدرنیا، ۱۳۹۲).

1. Sekar, J., & Lawrence, A. S.

2. Filippello, P. et al.

افرادی از لحاظ عاطفی سازگار هستند که احساسات و رفتار دیگران را درک کنند، دیدگاه‌ها و نگرش دیگران را بپذیرند و در برابر مشکلات و مسائل روزمره، هیجانها و احساساتشان را کنترل نمایند. به بیانی دیگر، باعث می‌شود هر هیجان را در موقعیت مناسب و با شدت مناسب بروز دهند (جوکار و کمالی، ۱۳۹۵). افرادی که از لحاظ عاطفی سازگاری لازم را ندارند، در مواجهه با مشکلات و ناکامی‌های روزمره، قادر به کنترل هیجانات خود نبوده و ممکن است رفتاری نامناسب و غیرعادی را از خود بروز دهند. این افراد ممکن است بسیار تحریک پذیر و یا بسیار منفعل و درمانده رفتار نمایند که همین موضوع می‌تواند منجر به ایجاد اضطراب، استرس، انواع هراس (از قبیل پانیک، هراس اجتماعی یا ترس از مکانهای شلوغ)، احساس تنهایی و افسردگی در آنان شود (وارد، آرولا، بهنرت و لیب^۱، ۲۰۱۷). این یافته را این گونه می‌توان تبیین کرد که دانش‌آموزان با منبع کنترل بیرونی‌تر، بیشتر حل مشکل ناکامی را علی‌رغم وجود مانع با تعقیب هدف پیگیری می‌کنند، گرایش بیشتری به پیدا کردن راه حل موقعیت ناکام کننده از طریق فرد دیگر دارند و با قبول سرزنش و انتقاد از خود پرخاشگری را بیشتر متوجه خود قرار می‌دهند و در مقابل دانش‌آموزان با منبع کنترل درونی‌تر بیشتر برای دفاع از خود عمل می‌کنند و در مقابل ناکامی سازگاری بیشتری از خود نشان می‌دهند. زمانی که عوامل محیطی نسبت به فرد حمایت کافی را اعمال کنند و موفقیت‌های هرچند کوچک وی را تأیید و تشویق نمایند، وی به سازگاری هیجانی بالاتری نائل می‌شود و می‌تواند در موقعیت‌های بعدی حتی نقش حمایت کننده را برعهده بگیرد و علاوه بر آن با احساس امنیت اجتماعی، تاب‌آوری او در برابر چالش‌ها ناملازمات ارتقا می‌یابد.

---

1. Ward, Arola, Bohnert, & Lieb.

منابع

- اسماعیل‌پور، خ.، فرزانه، ا. (۱۳۹۶). پیش‌بینی سازگاری عاطفی و تحصیلی دانش‌آموزان براساس ابعاد کارکردی خانواده. *نشریه علمی پژوهشی آموزش و ارزشیابی (فصلنامه)*، ۱۱ (۴۴)، ۱۱۸-۱۰۳.
- انصاری‌نژاد، ن. (۱۳۹۱). تحلیل بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت تهران. *رفاه اجتماعی*، ۴۵ (۱۲)، ۳۶۵-۳۸۶.
- بریکر، ه. (۲۰۰۳). *مهرطلبی: بیماری راضی کردن دیگران*، ترجمه فرچه‌داغی (۱۳۹۰). انتشارات پیک بهار. تهران.
- پورهاشمی سرحمامی، آ. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین انگیزه تأیید با انگیزش پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دختر دبیرستانی پایه دوم منطقه ۷ تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی.
- ساقی، م.، رجایی، ع. (۱۳۸۷). *رابطه‌ی ادراک نوجوانان از عملکرد خانواده با سازگاری آنها*. اندیشه و رفتار روان‌شناسی بالینی، ۳ (۱۰)، ۷۱-۸۲.
- سمیعی فرد، م. (۱۳۹۳). *اثربخشی برنامه تعدیل سوگیری شناختی - تفسیر (CBM-I) بر کاهش سوگیری تفسیر منفی در برابر ناکامی و شاخص‌های سوء مصرف مواد*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه فردوسی مشهد.
- جوکار، ب.، کمالی، ف. (۱۳۹۵). رابطه معنویت و نظم‌جویی شناختی هیجان. *روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایران*، ۱۲ (۴۸)، ۳۸۵-۳۷۷. سال سوم (۱۰)، ۷۱-۵۸.
- صالحی، م. (۱۳۹۰). *بررسی اثربخشی مشاوره گروه درمانی به شیوه معنا درمانی بر تحمل ناکامی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی.
- عباسی، ح.، کریمی، ب.، جعفری، د. (۱۳۹۵). اثربخشی درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر تحمل ناکامی و نگرش‌های ناکارآمد مادران دانش‌آموزان کم توان ذهنی. *روان‌شناسی افراد/استثنایی*، ۶ (۲۴)، ۸۱-۱۰۸. doi: 10.22054/jpe.2017.20384.1522
- کریمی‌فر، م.، دین‌پرور، ا.، روح‌الامینی، م.، بشارت، م. ع. (۱۳۹۶). اثر آموزش تنظیم هیجان مبتنی بر مدل گروس، بر میزان سازگاری عاطفی و اجتماعی مردان جوان. *تازه‌های علوم شناختی*، ۷۳ (۱۹)، ۲۵-۳۷.
- ناصرزاده، غ. (۱۳۸۹). *مقایسه مهارت اجتماعی و عزت نفس و تأییدجویی در دانش‌آموزان تلفیقی شنوایی و عادی دبستان*. دانشگاه آزاد اسلامی همدان.
- هوشمند، ف.، ناعمی، ع. (۱۳۹۷). تأثیر آموزش خودبخودگی با رویکرد دینی بر سرزندگی و تحمل ناکامی مادران کودکان دارای ناتوانی‌های رشدی و ذهنی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، ۱۳ (۵۲)، ۳۲۶-۳۰۵.
- یاوری، ع.، سعادت‌شامیر، ا.، حیدرنیا، ا. (۱۳۹۲). *بررسی رابطه سبک‌های هویت و بلوغ عاطفی با سازگاری اجتماعی معتادان مرد تحت درمان نگهدارنده متادون مرکز شهر بجنورد*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مشاوره گرایش مشاوره توانبخشی دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان.

- Berkowitz, L. (2012). A cognitive-neoassociation theory of aggression. *The handbook of theories of social psychology*, 99-117.
- Chadha, M. (2003). Psycho-social correlates of frustration among students of professional colleges. PhD (Education) thesis, Punjab University, Chandigarh.
- Chand, L. (2015). A study of frustration tolerance in relation to achievement motivation and sports achievements. *International Journal of Applied Research*, 1 (6) , 92-94.
- Dragomir, G.-M., Todorescu, L. L., & Greculescu, A. (2011). Adolescents' frustration tolerance for violence-based films. *Procedia-social and behavioral sciences*, 30, 58-62.
- Filippello, P., Harrington, N., Buzzai, C., Sorrenti, L., & Costa, S. (2014). The relationship between frustration intolerance, unhealthy emotions, and assertive behaviour in Italian students. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 32 (4) , 257-278.
- Gill, S. (2014). Emotional, Social and Educational Adjustment of Visually Handicapped Students of Special Schools students. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 4 (3) , 14-42.
- Jibeen, T. (2013). Frustration intolerance beliefs as predictors of emotional problems in university undergraduates. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 31 (1) , 16-26.
- Kamra, R. (2018). A Study of Frustration in relation to Self-Esteem of Senior Secondary School Students. *RESEARCH REVIEW International Journal of Multidisciplinary*. 03 (06)
- Keough, M. E., Riccardi, C. J., Timpano, K. R., Mitchell, M. A., & Schmidt, N. B. (2010). Anxiety symptomatology: The association with distress tolerance and anxiety sensitivity. *Behavior Therapy*, 41 (4) , 567-574.
- Panisoara, G., Duta, N., & Panisoara, I. O. (2015). The influence of reasons approving on student motivation for learning. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 1215-1222
- Sekar, J., & Lawrence, A. S. (2016). Emotional, Social, Educational Adjustment of Higher Secondary School Students in Relation to Academic Achievement. *Journal on Educational Psychology*, 10 (1) , 29-35.
- Ward, A., Arola, N., Bohnert, A., & Lieb, R. (2017). Social-emotional adjustment and pet ownership among adolescents with autism spectrum disorder. *Journal of communication disorders*, 65, 35-42 .